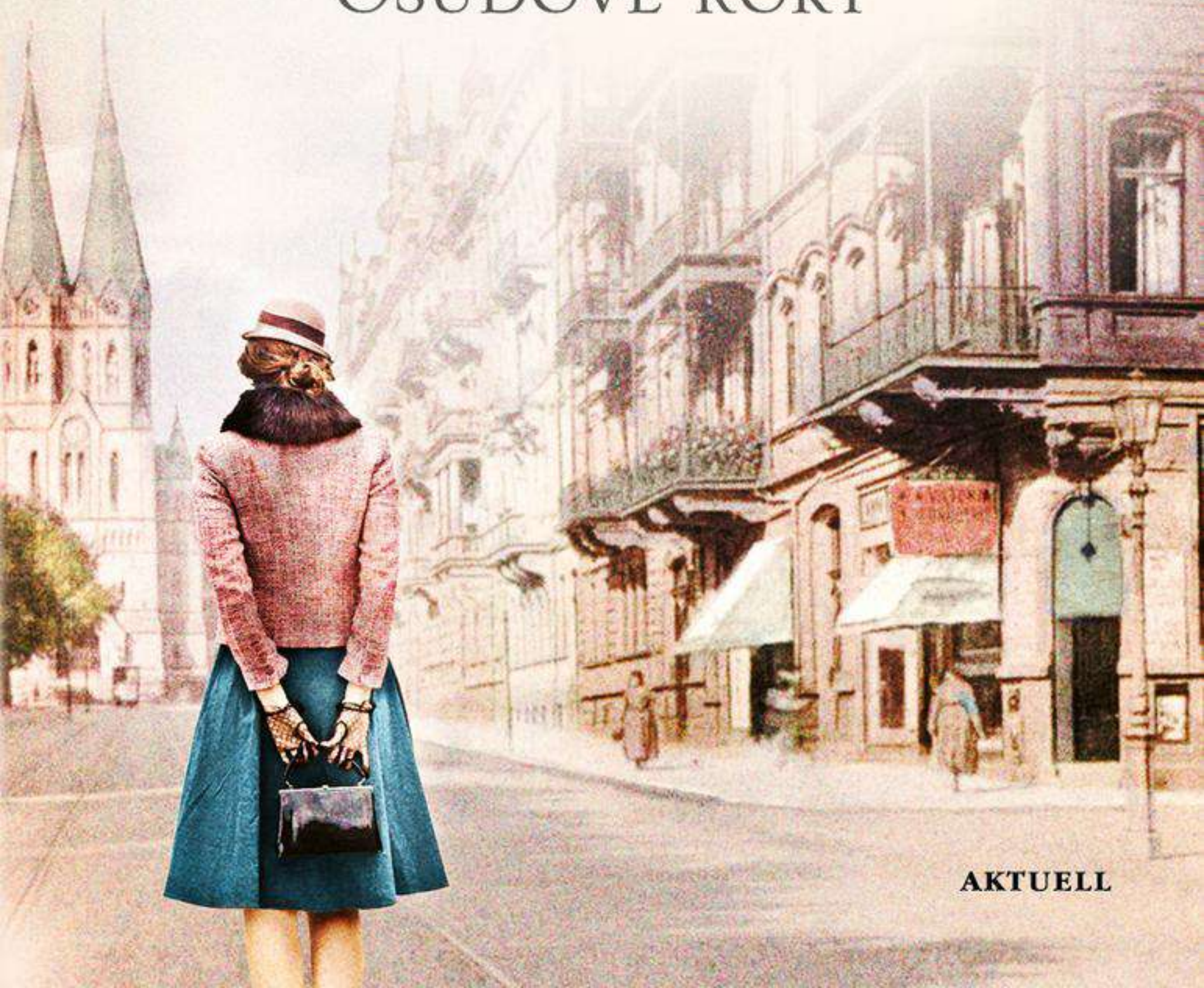

ANNE JACOBSONOVÁ

ALIAS MARIE LAMBALLE

KAVIAREŇ U ANJELA

OSUDOVÉ ROKY

AKTUELL

ANNE JACOBSOVÁ

ALIAS MARIE LAMBALLE

KAVIAREŇ
U ANJELA

OSUDOVÉ ROKY

AKTUELL

Dielo je autorsky chránené. Všetky práva, najmä rozmnožovať a rozširovať, rovnako ako právo prekladu, sú vyhradené. Žiadna časť tohto diela sa nesmie bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv reprodukovať, spracovávať, rozmnožovať alebo rozširovať vo forme fotokópií, mikrofilmov a ani inými metódami použitia elektronických systémov ukladania do pamäte.

Táto kniha je fikcia. Všetky postavy, mená, charaktery, miesta a udalosti sú dielom autorkinej fantázie a akákoľvek podobnosť so skutočnými osobami, žijúcimi alebo mŕtvymi, s obchodnými záležitosťami, udalosťami alebo miestami je celkom náhodná.

Marie Lamballe: Kaviareň U anjela, Osudové roky

Z nemeckého originálu Café Engel, Schicksalhafte Jahre, ktorý vydalo vydavateľstvo Bastei Lübbe AG, Köln.

Copyright © 2019 Bastei Lübbe AG, Köln

All rights reserved.
Všetky práva vyhradené.

Translation © Elena Diamantová 2022

Design © Buerosued

Redakčne upravila: PhDr. Adriana Oravcová
Sadzba a zalomenie: Samuel Ryba – Design Ryba

Tlač: FINIDR, s.r.o., Český Těšín, Česká republika

Vydal AKTUELL vydavateľstvo, s.r.o., Bratislava, Slovenská republika
Slovak edition © AKTUELL 2022

ISBN 978-80-89873-51-7

HILDA

Marec 1951

Rachot, ako keď vystrelí. Riad rinčí, podlaha sa chveje, steny sa trasú. Pri otáčacích dverách sa zo stropu sype omietka. Trvá to len tri-štyri sekundy. Hilda stojí ako skamenená pri pulte, v rukách pevne zviaza tácku s raňajkami pre dve osoby, čo si objednali pri stole číslo sedem.

V kaviarni sa hystericky rozkričí nejaká žena: „Rusi idú... granáty... Do pivnice...“

Počuť hlasný detský plač. Mumlanie. Prekvapené výkriky. Oči prítomných smerujú k stropu kaviarne, kde sa kývajú lustre. Ktosi vypukne v smiech.

„Zemetrasenie! Je to možné?“

To je Hans Reblinger. Vraj len zemetrasenie.

Hilde sa ulávi, zároveň sa jej rozbúši srdce, prudko tlčie, reaguje na prekonaný strach. Zopár hostí vstane a vybehne na Wilhelmstraße. Strakoš ležiaci v koši v kúte sa ani neprebudil zo spánku.

„Zemetrasenie! No toto!“ zvolá servírka Finka.

Stojí za vitrínou a oboma rukami drží porcelánovú misu s čokoládovou tortou, ktorú pred chvíľou vybrala. Položí ju na pult, vezme z nádoby s vodou nôž a chce z torty odrezat tri kúsky. Už pri prvom sa zarazí.

„Môj ty bože! Videli ste to, pani Perrierová?“

Hilda servíruje raňajky, veď je už desať preč, obe mladé herečky sa ponáhľajú do divadla na skúšku. Dve čerstvé zeme, štipka masla, marmeláda, med, šálka zrnkovej kávy. To celé za deväťdesiat fenigov – vlastne na to doplácajú, ale začiatočníčky majú nízku gážu, a oni chcú, aby sa umelci v kaviarni *U anjela* cítili ako doma. Chce to najmä Hildin otec Heinz.

„Napriek tomu želim dobrú chuť. Pochutnajte si.“

„Ďakujem... Už ste to videli?“

Mladá herečka Karin Langgässerová ukáže na vitrínu so zákuskami, a keď sa Hilda obzrie, neverí vlastným očiам. Sklo vitríny pretína vzor, akoby vygravírovaný sivou oceľovou ceruzou. Pripomína pavučinovú sieť.

„Nie!“ ticho vzdychne Hilda.

Finka za pultom odloží tortu a ustarostene hľadí na Hildu.

„No toto,“ mrmle, keď Hilda prechádza prstami po sklenej table. „Prežila všetky nálety a teraz sa pri slabom otrase rozbije. Panebože, keď to uvidí pani Kochová...“

V kaviarni sa rozprúdi hlasný hovor, otáčacie dvere sa jednoducho krúti, pretože hostia sa vracajú dnu. Vravia, že oproti v kúpeľoch sa zrútil múr a len-len že nezasiahol ženu s dvoma malými deťmi. Odstavený bicykel s dvoma nákupnými taškami spadol a vedľa pred kaviarňou *U kráľa* ležia na chodníku škridlice. Poslednú správu zachytila aj mama, ktorá práve vyšla z kuchyne, opášaná zamúčenou zásterou, lebo pečie mramorovú bábovku.

„Pozri sa von, Hilda,“ povie ustarane. „Dúfam, že nám nespadli žiadne škridle zo strechy.“

„Nečudovala by som sa,“ odpovie Hilda.

Vonku nevinne svieti predjarné slnko. Na lavičkách v parku Warmer Damm sedia ľudia v kabátoch a klobúkoch a nastavujú slnku bledé tváre. V hriadkach kvitnú žlté a biele krókusy, zo zeme vykúkajú zelenkavé hlavičky tulipánov. Vedľa pred kaviarňou *U kráľa* rozmiestňujú dvaja čašníci stoly a skladacie stoličky, mladík zbiera do vedra úlomky škridlíc. Hilda kývne čašníkom na pozdrav a pomyslí si, že v tento chladný marcový deň isto nikto nebude vonku piť kávu. Kaviareň *U kráľa* otvorili pred dvoma rokmi v provizórnej budove priamo vedľa kaviarne *U anjela* a pre Hildinu rodinu je trňom v oku. Niežeby mali niečo proti konkurencii, veď tá oživuje obchod, ako sa vraví. Vo Wiesbadene je veľa väčších aj menších kaviarní, chvalabohu, že sa po ťažkých povojnových rokoch zasa rozbehlo podnikanie. Majiteľ Kaviarne *U kráľa* Egon Mayer-Schulte sa však snaží odlákať im hostí. Používa na to všemožné prostriedky a jeho metódy rozhodne nie sú vyberané.

Ako si Hilda prezerá čerstvo omietnuté múry ich domu, všimne si prasklinu. Vtom začuje svoje meno.

„Ach! Hilda, *ma petit colombe*. Všetko v poriadku? Niečo tu buchlo...“

Pozrie nahor a v strešnom okne bytu Sofie Künzelovej vidí svojho manžela. Jean-Jacques má na čiernych kučerách lodičku z nového papiera. Vedľa neho sa vynorí Addiho sivá hlava pokrytá modro-bielou flakatou vreckovkou s uzlíkmi na štyroch rohoch. Tí dvaja renovujú Künzelovej byt, podnájomníčka zatiaľ dáva v konzervatóriu hodiny klavíra.

„Bolo to zemetrasenie,“ zavolá im Hilda. „U vás je všetko v poriadku?“

„Takmer,“ odvetí Addi. „Len vedro s bielou farbou...“

„Ach jaj... prevrhlo sa?“

Jean-Jacques sa bujaro zasmee. Patrí k ľuďom, ktorí do všetkého vkladajú vášeň. Do lásky, smiechu, hádky, zlosti, do zmierovania.

„Kdeže!“ zavolá. „Zachytil som ho!“

„To vedro...“ s úškrnom poznamená Addi. „Iba farbu nie.“

Hilda si vzdychne a vracia sa do kaviarne. Niektorí hostia chcú platiť, Finka odpratáva zo stolov a zmetáva z bielych obrusov odrobinky. Otec zišiel nadol, bol hore v byte vyskúšať Augusta. Hildin brat August nebol v britskom zajatí, ako sa spočiatku nazdávali, ale v ruskom a len pred necelým rokom sa z neho dostal. Vyzeral strašne, tvár mal prepadnutú, sinavú, takmer ho nespoznali. Pod matkinou opaterou sa vystrábil a pokračoval v štúdiu práva vo Frankfurte. Teraz sa učí na dôležitú skúšku, študuje veľmi horlivo. Chce sa čo najskôr postaviť na vlastné nohy, aby nebol odkázaný na rodičov.

Otec je z poškodenej vitríny zúfalý. Neprestajne krúti hlavou, prechádza dlaňou po skle a narieka, že ťažko nájdu sklenára, ktorý by vedel nahradiť obľú tablu.

„Konečne si kúpime novú vitrínu, ocko,“ povie Hilda idúc okolo. „S osvetlením a so zabudovaným chladením. Aké majú v Amerike.“

Otec pohrdlivo hodí rukou, akoby chcel povedať: v žiadnom prípade. Ani mama nesúhlasí. V tomto bode majú rodičia, bohužiaľ, rovnaký názor. Všetko má zostať ako doposiaľ. Hilda sa musí o každú, čo aj najmenšiu novotu biť ako lev. A pritom rodičia sami vidia, že im ubúda hostí. Kaviareň *U kráľa* vedľa je priestranná, svetlá, s veľkými oblokmami a s exotickými rastlinami – to sa dnes ľuďom páči...

„Staraj sa radšej o obed,“ poznamená otec, aby ukončil nepríjemnú tému „novoty“.

Hilda krúti hlavou a odnesie riad do kuchyne.

„Dnes je na rade mama...“

Dávno minuli časy, keď mama každý večer chystala jedlo pre všetkých obyvateľov domu. Sofia Künzelová a Júlia Wemhönerová si varia samy, aj Hubert Lindner si našiel izbičku a do kaviarne chodieval len zriedkakedy. Luisa býva s manželom Fritzom Bognerom v malom byte v štvrti Bergkirchen a z času na čas pomáha v kaviarni. Edith von Haacková a jej slúžka Greta Kruseová sa minulý rok presťahovali do malého bytu v novostavbe, odvtedy o nich nik nepočul. Rodinu Kochovcov to rozhodne netrápi. Okrem Augusta sedí pri stole aj Wilhelm, Hildin druhý brat. V štyridsiatom šiestom sa vrátil z amerického zajatia a medzičasom skončil hereckú školu vo Frankfurte. Aby vyhovel rodičom, po dlhom váhaní prijal angažmán vo wiesbadenskom divadle na post mladíckeho hrdinu. Zdá sa, že je veľmi úspešný, najmä u ženského publika, pretože do kaviarne *U anjela* často chodievajú mladé aj staršie dámy a roztúžene sa vypytujú na pána Williho Kocha. Potom vyberú z kabelky divadelný program a nesmelo ho položia na stolík. Nemohol by sa im podpísať?

Obedujú presne o poljednej, zavše hore u Hildy a Jeana-Jacquesa, ktorí obývajú Augustov byt, zavše dole u rodičov. Medzičasom sa rodina rozrástla, je ich osem – Hilda koncom roku 1946 porodila dvojičky, Franka a Andiho. Majú takmer päť, budúci rok na Veľkú noc pôjdu do školy.

Mama vrhne pohľad na staré stojacie hodiny v kaviarni a poznamená, že je len trištvrte na jedenásť a na varenie má dosť času.

„Mýliš sa, moja milá,“ tvrdí otec, hľadiac na svoje hodinky. „Je pol dvanástej.“

„Čože?“

Staré dobré hodiny zastali. Počas zemetrasenia zastalo kyvadlo, ukazujú čas, keď sa v dnešný deň na sekundu zatriasla zem. Bolo to o trištvrte na jedenásť.

Mama je napriek svojej činorodosti poverčivá. Dlaňou si zakryje ústa a stiesnene zašepká: „Hádam to nie je zlé znamenie...“

„Jasné, že to je zlé znamenie,“ ironicky prehodí Hilda. „Dnes nebude obed načas.“

„To si myslíš!“ odvrkne mama, zloží si zásteru a cez kuchyňu sa náhli nahor do bytu.

O poljednej stojí na stole v obývačke plná misa polievky. Prestreté je pre desiatich, lebo prišli aj Addi a Lujza. Lujza bola s dvojička-

mi v kúpeľnom parku, len si čosi zobne a ponáhľa sa do kaviar-
ne pomôcť Finke. Heinz už sedí za stolom, mama ešte skočila do
kuchyne po čierne korenie, soľ a obľúbené maggi a Hilda zdobí
čokoládový pudíng farebnou posýpkou. Z bytu nad nimi počuť
energické detské hlasy.

„Sú čisté, ocko!“

„Čisté? Len sa pozrite! Kde sú čisté?“

„Všade... Aha... hore... dole... aj tu...“

„Sú špinavé. Ideme spolu do kúpeľne. Aj ocko si musí umyť ruky.
Regarde: celé biele od farby.“

„Biela nie je špinavá... biela je čistá...“

„*Allon, allons... pas de discussion...*“

Hilda sa zamračí. Jej Jean-Jacques je láskavý otec, ale zavše býva
panovačný. Rád sa so synmi jaší pri vankúšovej vojne, minulý rok na
ich narodeniny sa hrali slepú babu, súťažili v skákaní vo vreci a deti
boli nadšené, že sa k nim pridal. Vtedy sa mení na dieťa, je z neho
veselé, roztopašné chlapča, hrá so synmi futbal a vždy chce vyhrať.
Niekedy je však nečakane prísny, dokonca zlostný, a keď dvojičky
prekročia určitú hranicu, musia poslúchať. Hilde sa to nepáči, myslí
si, že by mal lepšie ovládať svoje emócie, ale jej muž je už raz taký.

Mama klope na Augustove dvere, trochu ich odchýli, niečo sa
ho opýta. Potom sa krútiac hlavou vráti a vzdychne si.

„Nepáči sa mi to. Nechce jesť. Stále sa len učí. Úbohý chlapec,
ešte ochorie.“

„Veď nezomrie hladom, mami,“ poznamená Hilda.

„Musí niečo jesť! Tak dlho hladoval.“

Hilda prehltnie uštipačnú poznámku. Odkedy sa August a Wilhelm
vrátili, mama si neprestajne robí starosti, aby im nič nechýbalo. Ro-
dičia platia Augustovi štúdium, Wilhelm bol tri roky na hereckej
škole, býval a stravoval sa doma, a hoci teraz zarába, neprispieva na
domácnosť ani fenig. Urobili tí dvaja niečo pre kaviareň? Obsluhovali
hosti? Nakúpili potraviny? Pomohli minulý rok, keď sa v kaviarni ma-
ľovalo? Ani náhodou! August sa síce ponúkol, ale mama nedovolila.
A Wilhelm? Vždy si nájde výhovorku, aby nemusel ani prstom po-
hnúť. Hilda s Jeanom-Jacquesom sa môžu zodrať. A tiež vždy ochot-
ný Addi. Pomáha v kaviarni viac ako v minulosti, lebo jeho partnerka
Júlia Wemhönerová zasa prijala miesto divadelnej krajčírky.

Prichádza Luisa, má na sebe čierne šaty s bielou zásterkou, aby
sa po obede mohla hneď pustiť do práce. Fritz má dnes skúšku

v divadle, zaskakuje v orchestri, zatiaľ nemá stále miesto. Vzápätí sa objaví Jean-Jacques s oboma chlapcami. Je s nimi aj Addi, na tvári má ešte fŕkance bielej farby.

Hildini synovia sa podobajú na otca, majú tmavé oči a tmavo-hnedé kučeravé vlasy. Ľudia vravia, že dvojčičky vyzerajú ako malí Francúzi. Povahovo sú však rozdielni. O dve minúty mladší Frank udáva tón, kým jeho brat Andi, vlastne Andreas, je radšej v úzadí. Majú sa veľmi radi a keď sa hrajú s inými deťmi, držia spolu.

„Kde je strýko Willi?“ vyzvedá Frank a sadá si k stolu. Vtom zbadá polievkovú misu a zašklabí sa. „Už zasa hovädzia!“

„Hovädzia polievka dodá silu!“ tvrdí dedko Heinz.

„Ale mäso je ako podošva...“ zamrmle Andi.

Mama rozlieva polievku. Je v nej zelenina, ryža a mäso. To je skutočne tuhé. Aj keď ho dlho varíte, nezmäkne. Ustarostene sa pozrie na dve prázdne stoličky – ani Wilhelm neprišiel na obed. Má skúšku na malej scéne nového divadla pri Kolonáde, ktoré otvorili minulý rok v decembri. Bývalé rezidenčné divadlo zničili bomby.

Členovia rodiny si zaželajú dobrú chuť a pustia sa do jedla. Rozprávajú sa o zemetrasení, Luisa a deti ho v kúpeľnom parku ani nepocítili. Dedko Heinz vnukom vysvetlí, čo je zemetrasenie.

„Trochu sa trasia zem...“

„Prečo?“

„Lebo si musí odkašľať...“

„Je prechladnutá?“

Otec cíti, ako sa naňho upierajú všetky pohľady. Rozpačito zaodríha, lebo nevie, ako by fenomén „zemetrasenie“ odborné vysvetlil. Veď to ani sám presne nevie. Navyše nechce vnukov nastrašiť.

„Áno, Zem je prechladnutá. To sa na jar stáva.“

Frank kladie kúsky mäsa na okraj taniera, Andi starostlivo vyberá z polievky kúsky cibule a nadrobno nakrájanú mrkvu.

Addi referuje, ako napredujú práce v Künzelovej byte. „Mohli sme byť dávno hotoví, keby madam nemala toľko krámov. Neverili by ste, čo tam všetko nahromadila. Už len staré noty, divadelné kostýmy, parochne, skrinky plné šminiek, umelé kvety a nekonečné množstvo hodvábnych nočných košiel s čipkami...“

„Milý Addi!“ zhrozene zvolá otec Heinz. „Prosil by som diskretnejšie! Majetok mojej podnájomníčky je čisto jej vec, a nezaujíma ma ani jej spodná bielizeň...“

Hilda pozrie na Luisu, obe zadržávajú smiech. Jean-Jacques s úškrnom poznamená: „Pani Künzelová v hodvábanej nočnej košeli – to by som chcel vidieť...“

„Prečo, ocko?“ vyzvedá Frank.

„To si chcel?“ vyčíta mama Jeanovi-Jacquesovi.

Ten sa krátko zamyslí a synom vysvetlí: „Lebo hodvábná nočná košela je pekná. Leskne sa ako striebro.“

„Prečo mama nemá striebornú nočnú košelu?“

„Lebo my sme chudobní ľudia. A teraz jedz polievku!“

Mama si to neodpustí a odnesie tanier s polievkou Augustovi. Býva v pôvodnej „chlapčenskej“ izbe, kým Wilhelm sa nastahoval do Hildinej izby. Mama je šťastná, že má oboch chlapcov u seba.

„Ale mami...“ počuť Augusta vzdychnúť.

„Musíš niečo zjesť, chlapče!“

Spokojná sa vráti k stolu a nevšíma si Hildin vyčítavý pohľad. Otec jej súhlasne prikývne, podľa neho je dobre, že Augusta obškakuje, keď si v Rusku toľko vytrpel. Jean-Jacques sa usmieva. Hilda netuší, na čo myslí, možno na vlastnú mamu, ktorú Hilda dosiaľ nepozná. Vždy keď navrhne, aby pozvali alebo navštívili jeho rodinu, Jean-Jacques odmietne.

„Nie sme chudobní,“ namietne Frank. „Mávame pomfrity. Vie ich robiť len ocko a sú strašne dobré.“

Frank sa dotkol bolestivého miesta, pretože tieto zemiakové prúžky vyprážené v oleji sa stali vo Wiesbadene senzáciou. Mamine torty často zostarli, lebo všetci hostia si objednávali Jeanove-Jacquesove hranolčeky s majonézou. Mama tvrdila, že kuchyňa páchne ako kanister na naftu. Olejový puch sa držal na nábytku, na oblečení, vo vlasoch, bolo ho cítiť aj z bielizne. Mama nechápala, ako sa dá variť a piecť s olejom, veď je to podradný tuk a nemôže nahradiť maslo. Hostia však mali na vec iný názor a obrat z hranolčekov s majonézou bol toho jasným dôkazom. Medzičasom začali ponúkať pomfrity aj inde a *U Anjela* ich mávajú len večer. Mama tvrdí, že susedia si sťažovali na výpary z kuchyne.

„*U Kráľa* majú pomfrity o päť fenigov lacnejšie ako u nás,“ poznamená Hilda.

„Odkiaľ to vieš?“ opýta sa Jean-Jacques.

„Je to na tabuli pred vchodom...“

„*Grand filou!*“ zlostne sykne Jean-Jacques.

„Pre mňa za mňa ich môžu rozdávať aj zadarmo,“ zamrmle mama. „Kto si dá ešte polievku? Addi? Luisa, už si dojedla? Ešte bude čokoládový puding s posýpkou!“

Andi s Frankom zvyšknu od radosti, aj otec a Addi sa tešia. Jean-Jacques si na sladkosti nepotrpí. Frank nenápadne preloží kúsok hovädzieho mäsa zo svojho taniera na Addiho, a Andi pridá kolieska cibule a mrkvy. Ich otec je prísny – ten, kto všetko nezjedol, nedostane dezert.

„Ďakujem, teta Elsa,“ vstáva Luisa od stola. „Zídem rýchle nadol. Mám dať na bábovku glazúru?“

„To by bolo milé, Luisa... Ovocné košíčky môžeš dať do vitríny... Bože, veď je rozbitá...“

„Musíme rýchlo zohnať novú, mami,“ ozve sa Hilda. „Nemáme kam dať torty. Vyzerá to ako za vojny.“

„Nepotrebujeme novú vitrínu,“ trvá na svojom otec. „Dáme vsadiť nové sklo a basta.“

Znovu sa začnú hádať, rodičia sú presvedčení, že novoty sú zbytočné a stoja veľa peňazí. V kaviarni nepotrebujú ani väčšie obloky, aj vedľajšia miestnosť a otáčacie dvere sú v poriadku, a na staré fotografie nech nikto nesiahá, inak sa otec strašne nazlostí. Tak ho to rozčúli, až sčervenie v tvári a Hilda má strach, aby sa mu niečo nestalo.

„Sú to veľkí umelci a nezaslúžia si upadnúť do zabudnutia. Ako sa vraví, herec sa nedočká, že mu uvijú veniec. Zato ja, Heinz Koch, uvijem týmto majstrom divadelného umenia vavrínové vence, a tak to zostane do konca môjho života!“

Uvažujú aspoň o kúpe elektrickej chladničky, hoci stojí päťsto mariek, a to je pekná kôпка peňazí. Jean-Jacques už dlho chce, aby si zadovážili auto, ale jeho návrh ako vždy zavrhnú. Veď prešibaný Wilhelm kúpil ojazdené auto, ktoré môže poslúžiť aj kaviarni. Ale načo by im bolo auto? Múku, cukor, tuk a všetko ostatné im privezú a na drobnosti im stačí bicykel. Hilda si všimne, že Jean-Jacques sklamane zvesil kútiky úst. Vie, že s ním dnes večer zasa bude rozoberať tému „rodinného podniku“. A pritom to pozná z domu, majú vinárstvo, ktoré teraz obhospodaruje jeho brat s rodičmi. Podobne je to aj v kaviarni *U anjela*. Majiteľmi sú rodičia a oni určujú, čo sa kúpi. Mladí môžu povedať svoj názor, ale rozhodujú starí. Aspoň dovtedy, kým neodovzdajú podnik, a k tomu sa mnohí dlho nevedia odhodlať. Jeanovi-Jacquesovi sa to nepáči a Hilda ho chápe,

v tejto veci ťahajú za jeden povraz. Musia vydržať, rodičia nakoniec uznajú, že mladí majú pravdu. Potom podnik zrenovujú, nanovo zariadia, Hilda si všetko presne premyslela. Rodičia sa budú čudovať, ako sa k nim hostia nahrnú.

Pri čokoládovom pudingu sa všetci upokojia – dospelí si uvedomia, že by sa pred deťmi nemali hádať. Hilda usúdila, že Jean-Jacques sa dnes dobre držal. Auto len spomenul, aby rodičia vedeli, že sa tej myšlienky nevzdal, ale nehašteril sa. Usmeje sa naňho a muž jej úsmev vráti. V očiach má nehu aj túžbu, hovoria o všeličom, čo pred ostatnými nemôže vypovedať. Hilda cíti, ako sa v nej dvíha horúcosť. Stále pracujú a majú tak málo času pre seba! To sa musí zmeniť. Chlapci sa chcú po obede hrať na dvore so susednými deťmi, aspoň by oni dvaja mali chvíľku voľné pole...

Mama chce odnieť Augustovi misku pudingu, on však práve prichádza s plným tanierom polievky.

„Mrzí ma to, mami, ale teraz nevládzem nič zjesť. Odlož mi to na večer, prosím.“

Mama je zúfalá. Syn zjedol sotva dve lyžičky polievky a nechce ani dezert.

„August, tak to ďalej nejde!“

Syn opatrne položí tanier na stôl a objíme mamu. Aký je len chudý! Hilde dnes pripadá mimoriadne bledý, zrejme je to od nervozity zo zajtrajšej skúšky. A pritom je jej starší brat taký múdry. Dosiaľ zložil všetky skúšky na výbornú.

„Nerob si starosti, mami,“ povie ticho. „Nič mi nie je. Zjem to večer. Teraz sa trochu poprechádzam...“

Mamu tým len čiastočne upokojí. Čerstvý vzduch je síce zdravý, ale chodiť s prázdny žalúdkom nie je dobré. August si vezme z vešiaka kabát a klobúk, kývne ostatným a vyjde z bytu.

„Čo mu tí hnusní Rusi urobili,“ vzdychne mama. „Náš August bol veselý, zdravý chlapec a zostal z neho len tieň...“

„Nepreháňaj, Elsa,“ namietne otec. „Lepší sa to, aj keď pomaly.“

Na rozdiel od Wilhelma, ktorý často kvetnato rozpráva o čase strávenom v americkom zajatí, August nepovedal takmer nič. Len toľko, že bol vo viacerých táboroch, naposledy v Kazani, celkom na východe krajiny, kde žijú kozáci. O tom, čo tam robil a ako sa víťazi k zajatcom správali, dosiaľ mlčí.

„Nie je schopný o tom hovoriť,“ povedal raz Jean-Jacques Hilde. „Keď je život zlý, nemôžeš rozprávať. Je to ako múr v hlave, chápeš?“

Hilda si to vie predstaviť. Aj ona dlho potrebovala, kým mužovi povedala o potrate, a zavše sa sama seba sputuje, či aj on niečo pred ňou tají. Matkino nariekanie, že August nechce jesť, jej ide na nervy. Vari možno postaviť človeka na nohy tým, že ho nútime do jedla? Ale matky sú zrejme také. Dúfa, že ona taká nebude.

Jean-Jacques jej pomáha odpratať zo stola. Keď sú hotoví a mama v kuchyni napúšťa vodu na umývanie riadu, muž objíma Hildu okolo pása.

„O štvrt hodiny...“ šepne jej do ucha. „U nás v izbe... Prídeš, mama Perrierová?“

Otcovi to, samozrejme, neušlo. Vybral si z kazety cigaru a vopchal ju do vrečka na saku. Predtým než odíde dolu do kaviarne, veľavravne sa na mladých usmeje. Hilde je otcova reakcia trápna, ale Jean-Jacques si to nevšíma.

„Možno...“ odvetí mu koketne.

Muž sa zasmieje a bozká ju na krk.

„Keď žena povie možno, znamená to áno.“

Kde len berie tie múdrosti? S chichotom sa mu vymaní a ide do kuchyne utierať riad. Jean-Jacques zájde na dvor zahrať si s chlapcami futbal. Hilda cez kuchynský oblok vidí, ako kope do ošúchanej lopty, podnecovaný synmi. Prišlo viacero detí od susedov, hádam nerozbijú mamine kvetinové hranty, už v nich vykvitli dve žlté prvosienky.

„Luisa ti nič nepovedala?“ vyzvedá mama.

„Čo mi mala povedať? Hádam nie je zasa...“

Mama pokrčí plecami, nechce šíriť chýry. Luisa je milé dievča a v januári mala druhý potrat.

„Fritz čosi naznačil. Vraj dúfa, že tentoraz to dobre dopadne...“

Hilda si vzdychne. Želala by Luise, aby mohla držať v náručí bábatko. Fritz by bol istotne skvelý otec. Luisa však zatiaľ nedonosila dieťa, dvakrát oň koncom tretieho mesiaca prišla.

„Niekedy to vyjde, keď už človek stratil nádej,“ ozve sa mama. „Ako keď si sa narodila ty, Hilda. Obaja s otcom sme si mysleli, že nebudeme mať viac detí, a zrazu som otehotnela.“

Hilda si pomyslí, že sa to nedá porovnať, ale mlčí. Uvažuje, prečo jej Luisa nespomenula, že je tehotná. Možno preto, lebo všetci majú toľko práce a málokedy si nájdu čas spolu si posediť a porozprávať sa. Kaviareň je denne otvorená od deviatej do neskorej noci. Deň voľna si nemôžu dovoliť, pretože podnikanie musí užiť veľa ľudí.

„Hotovo,“ zahlási mama. „Hrnce vyutieram handrou. Môžeš ísť zasa dolu...“

Hilda vyjde z kuchyne a nechá mamu v tom, že rovno ide pomôcť Luise a Finke v kaviarni. Zatiaľ sa však s prudko tlčúcim srdcom odkradne nahor do bytu a má pocit, že robí čosi zakázané. A pritom chce len stráviť štvrt hodinku osamote s manželom. Za bieleho dňa – aké nemravné. No práve preto je to nesmierne vzrušujúce. Obleje ju horúčava, len keď si predstaví...

Jean-Jacques už stojí v spálni pred manželskou posteľou iba v spodnej bielizni. Roztúžene na ňu hľadá a Hilda sa cíti ako vtedy, keď spolu tajne strávili jednu noc a potom sa museli nadhlo odlúčiť.

„Pod,“ prehovorí Jean-Jacques. „*Ma chérie... viens...*“

Hilda k nemu poďíde, prudko sa objímu, prvý bozk je najkrajší, aj keď nasledujú ďalšie pôžitky. Hilda je temperamentná milenka, v ničom za Jeanom-Jacquesom nezaostáva.

„Počkaj... zatiahnem záclony...“ zamumle.

„Aby všetci vedeli, čo tu robíme?“

„Ale ja chcem šero... je lepšie pre lásku...“

Muži sú smiešni, Hilda však nenamieta, zatiaľ si rozopína gombičky na blúze, uvoľní si sukňu, chce vklnúť do postele... Veď majú času len polhodinku...

„*Mon Dieu!*“ zvolá Jean-Jacques a vykloní sa z obloka.

„Čo je? Odíď odtiaľ, nie si oblečený!“

„Tvoj brat... tam pod stromami... pod platanmi...“

Hilda podľa hlasu vie, že sa čosi prihodilo. Práve teraz.

„Čo je s ním?“ podráždene sa opýta.

„Leží na zemi... Sú tam ľudia... jeden muž pri ňom kľučí...“

„Preboha,“ šepne Hilda.

Sladká chvíľka pominula. Chvatne sa oblečú, zbehnú dolu schodmi, cez chodbu na ulicu. Čo sa stalo? Nehoda? Infarkt? Porážka?

„Nesmie byť mŕtvy,“ šepká Hilda, bežiac s mužom cez cestu.

„Bože dobrý, daj, aby žil... Prosím!“

Kľakne si vedľa Augusta, dotkne sa mu sluchy, zbadá krv, čo mu z ľavého líca steká do prachu.

„Poznáte tohto muža?“ opýta sa ktosi.

„To je môj brat.“

„Žije,“ povie Jean-Jacques kľáčiaci vedľa Hildy a skúma Augustovi tep. „Pozri... otvoril oči.“

August zažmurká a prekvapene pozrie na Hildu.

„Čo sa...“ habká. Nato skríví tvár, rukou si prejde po tvári, vidí krv a chce sa posadiť.

„*Doucement*,“ povie Jean-Jacques. „Pomaly... Počkaj... ja ti pomáham... Opri sa na mňa...“

Postaví Augusta na nohy a spolu pomaly kráčajú cez cestu. Keď sú na druhej strane, Augustovi sa tak trasú nohy, že ho Jean-Jacques prenesie do domu.

„To je len zlý krvný obeh... nič vážne... nepovedz to mame...“ prosí August. „Inak sa strašne rozčúli.“

SVETLANA

Smolensk, február 1949

Napriek treštiacim bolestiam hlavy zadriemala. V lebke jej búši hrmenie vlaku, duté ra-ta-ta-ta... ra-ta-ta-ta... nevedno prečo neprestajne vo štvorštvrtovom rytme. Na tom nezáleží, hlavne, že vlak napreduje a nestojí kdesi v zasneženom poli, pretože sa zasekla výhybka alebo čosi leží na koľajniciach.

„Mama,“ narieka Miša. „Je mi strašne horúco...“

Svetlana sa strhne z driemot a stretne sa so žiadostivým pohľadom Tatára sediaceho oproti na lavici. Cestujú vo vagóne tretej triedy, bez kúrenia, s drevenými lavicami a polepenou dlážkou, lebo ľudia si neprestajne odplývajú, vo vzduchu cítiť výpary tiel. Za oblokmi sa mihajú zasnežené holé lesy, zavše dedinka, sneh vtlačá domy hlboko do planiny. Sú ešte v Poľsku? Alebo už konečne v Rusku?

„Máš horúčku, miláčik,“ povie Svetlana a položí synovi ruku na čelo. „Napi sa vody... Keď zastaneme, urobím čaj...“

O dva vozne ďalej je samovar. Ľudia si tam môžu vziať horúcu vodu, ale musia mať vlastný čaj a nádobu. Vo vlaku je všetko primitívne, no Svetlana je spokojná. Len keby jej šesťročný Miša nebol chorý, nevie, čo sa z toho vyvinie. Napriek tomu je cesta domov naplnená nádejou, návrat do slobody, k rodine v Smolensku. Osem rokov bola preč, obeť vojny, spolu s mnohými ju v dobytčom vagóne odviezli na nútené práce. Volali ich robotníčky z východu, ona bola nasadená v tábore firmy Kalle. Vtedy mala šesťnásť, nič netušiacie dievča. Odvtedy sa všeličo prihodilo, ale cez všetko sa prebila, prežila, a teraz bude zasa dobre. Doma začne odznovu, Mišu dá do ruskej školy, aby zabudol na nenávidenú nemčinu a stal sa z neho Rus. Aj pre ňu sa isto nájde práca. Možno aj vlastný byt. Na manželstvo nemyslí, dosiaľ má v hlave muža, nebol dobrý, ale zaľúbila sa doňho. Bola hlúpa, aj osamelá a zúfalá, on to využil, a predsa to z jej strany bola láska. Láska býva bláznivá, nik ju nevie

vysvetliť, nikto nevie, koho postihne. Zmocní sa ťa a robí s tebou, čo sa jej zachce.

Miša si poslušne odpije vody z plechovej fľaše. Je to roztopený sneh, vždy keď vlak zastane, napchá sneh do fľaše, lebo zásoby vody sa jej po dvoch dňoch minuli. Už tri dni sú na ceste, je skoré popoludnie, svetla ubúda, onedlho niekto zažne oba lampáše, ktoré šíria matné svetlo. Svetlana nenávidí noci v zápáchajúcom vagóne, kde čupia či ležia muži aj ženy dokopy a často dochádza k surovým pokusom o zblíženie. Ona sa však dokáže ubrániť, hoci je chudá, má dosť síl, a keď sa rozzúri, musí sa protivník mať na pozore. Okrem toho sú tri, vľavo od nej sedí Soňa Armatovna, má vyše sedemdesiat, je okrúhla ako súdok a rýchla ako boxer. Mala sedem detí od troch mužov, teraz má dvanásť vnúčat, ale žiadneho muža, vojna im všetkým vzala život. Vojna a tiež vodka. Pristúpila vo Varšave a chce sa dostať do Smolenska k jednej z dcér. Oproti vedľa odporného Tatára sedí Jekaterina, ktorú spolu so Svetlanou prepustili z wiesbadenského tábora zavlečených osôb a teraz sa vracia domov. Jekaterina je nízka a štúpla, má červenkasté vlasy a belasé, stále zapálené oči. Svetlana si ju všimla, až keď sa v tábore zoradili pred odjazd, v nových šatách, osprchované a s kufříkom, kde mali to najnutnejšie. Jekaterina je nenápadná osôbka, takmer neviditeľná, človek si ju nevšimne, nik si nepamätá, že by s ňou niekedy prehovoril. Ale počas dvoch dní vo vlaku si ju Svetlana obľúbila a spolu so Soňou tvoria sprisahaneckú trojicu, pomáhajú si, delia sa o potraviny a vzájomne na seba dozerajú.

Zvyšní cestujúci vo vagóne sú chlapi, traja mladí a dvaja starí. Všetci sú vychudnutí a otrhaní, niektorí z nich možno aj chorí, to im však nebráni, aby obťažovali ženy. Sú spolutrpiaci, aj ich odvliekli do Nemecka na nútené práce a teraz sa vracajú k svojim rodinám.

„Keď zastaneme, pôjdem spraviť čaj,“ povie Jekaterina a nakloní sa, aby ju Svetlana lepšie počula. „Ty zostaneš so synom, Svetlana. Prinesiem čaj pre všetky tri.“

„Ďakujem,“ usmeje sa Svetlana na Jekaterinu. „Mám ešte nejaké keksy.“

„Aj ja mám niečo k čaju,“ ozve sa Soňa. „Zahreje nás to...“

Soňa má v kabele dve fľaše vodky, dostala ich od syna z Varšavy. Jedna z nich je už dopoly prázdna. Chlapom vo vagóne z nej nedá ani glg, lebo vie, aké následky by to malo. Oni sa však sami zásobili vodkou, konečne sa môžu do sýtosti nalievať.

Najbližšia zastávka je na hranici. Colníci im skontrolujú prepúšťacie doklady, sú zhovievaví a prehliadnu vodku, veď ide o sovietskych občanov, ktorí sa vracajú z nemeckého zajatia domov, do Maticky Rusi, preto zažmúria obe oči.

„Aká si ty krásavica,“ prihovori sa colník Svetlane. „S tvou tvárikou narobíš veľa žiaľu.“

Svetlana sa zasmieje a zahriakne ho, aby netáral.

„Svetlé oči, tmavé vlasy a ústa ako zrelé čerešne...“ pohmkáva colník a bezočivo sa na ňu škerí.

„Z čerešní môže rozbolieť brucho,“ odsekne Svetlana.

Colník sa zasmieje ako na dobrom žarte.

Večer a v noci prechádzajú Ukrajinou, vlak podchvíľou z neznámych príčin zastavuje, vonku vidieť blikotavé svetlo lampáša, tiene pohybujúce sa v snehu, ktosi otvára a zasa zabuchne dvere a vlak sa znovu dá do pohybu. Chvalabohu, idú ďalej. Svetlana vzala Mišu na kolená, jeho horúčkou rozpálené líce jej spočíva na pleci, chudé teličko ju hreje ako piecka. Hladká ho po chrbte, do ucha mu spieva detské pesničky, chlácholí ho a je rada, keď chlapec na chvíľu zaspí. Vtedy si vyčerpane oprie hlavu o tvrdú stenu, cíti natriasanie a vibrovanie vlaku a túži po posteli, po lôžku, aby sa mohla natiahnuť. Mäkký vankúš pod hlavou. Dať si na boľavé čelo chladný vlhký uterák, ako to robievala mama, keď niekoho v rodine rozbolela hlava. Mama – Svetlana sa teší, že ju znovu uvidí. Že ju zovrie v náručí a poplače si s ňou. Od radosti aj od žiaľu, pretože sa dozvedela, že otec pred rokom zomrel na následky vojnového zranenia. Jej starší brat Boris sa vrátil z vojny, medzičasom sa oženil a má dve deti. Svoje dve netere ešte nevidela. Nepozná ani švagrinú Irinu. Zavše ju premkne clivota, že sa jej rodina odcudzila a doma sa všeličo zmenilo.

Ráno vidia prvé ukrajinské dediny. Všade je množstvo vyhorených domov. Aj v mestách sú ruiny, ale usilovne sa stavia, najmä v okolí vládnych budov.

Neskoro popoludní, keď sa pomaly stmieva, vojde vlak do stanice v Smolensku. Všetci vystúpia a bezradne stoja na chladnom šerom nástupišti. Dve ženy čakali na svojich mužov, ich stretnutie je srdcervúce. Soňa si utiera slzy, Jekaterina sa rozpačito odvráti. Nato sa objaví Sonina dcéra s mužom a dvoma deťmi. Soňa objíma obe spoločne, pobožkajú sa na rozlúčku a sľubia si, že sa navštívia.

Soňa s rodinou sa stratia v prítomí staničnej budovy, ešte chvíľu počúť ich hovor a smiech, potom sú preč. Železničiar odoženie posledných cestujúcich z nástupišťa. Je zakázané sa tam zdržiavať, minulý mesiac zamrzlo niekoľko ľudí, ktorí sa uložili na lavičke.

Svetlana nesie chvíľu Mišu na rukách, onedlho ju to unaví, a pretože sa chlapec bráni, aby ho niesla Jekaterina, musí ísť po svojich. Už mu je lepšie, teplota klesla a je hladný, ale Svetlana má len zopár suchárov. Pred staničnou budovou zastanú a snažia sa zorientovať. Vedia, že zo Smolenska zostali len ruiny, Nemci mesto zbombardovali, zapálili, všetky domy zrovnali so zemou. V slabom nočnom osvetlení však vidia, že väčšina domov vyzerá neporušene, niektoré sú pod lešením, len kde-tu stoja zvyšky múrov. Obe ženy vezmú chlapca medzi seba a pomaly napredujú po ulici Symona Petljuru, potom zabočia do Ziljanskej. Jekaterina po chvíli zastane.

„Tam býva moja sestra,“ ukazuje Svetlane niekoľkopouloschodový dom, ktorý sa matne črtá vo svite pouličnej lampy. „Čaká na mňa.“

Ďalšia rozlúčka spojená so slzami, lebo Jekaterina si Svetlanu a malého Mišu obľúbila. Možno preto, lebo nemala v živote veľa kamarátok, vlastne ani jednu.

„Prídeš nás s Mišom navštíviť, sľúb mi to, Svetlana.“

„Pravdaže, Kaťa... Aj ty a tvoja sestra ste u nás vítané...“

„A keď budeš v núdzi... vždy ti pomôžeme. Môžete u nás bývať, ako dlho budete chcieť...“

„Ach, Kaťa... si milá! Čo najskôr ťa prídem pozrieť. Dôjdi dobre domov, maličká. A pozdravuj odo mňa sestru. Pod', nech ťa pobozkám, Kaťa...“

Miša nechce, aby ho Jekaterina bozkala, aj Sonine búrlivé objímanie sa mu bridilo. Jekaterina ho smie aspoň objasť, ale žiadne bozky. Hlavne preto, lebo jej tvár je zmáčaná od slz a oči má začervenené od zápalu.

Jekaterina sa viackrát obráti a na rozlúčku im zakýva. Svetlana so synom sa pohnú, lebo im je zima. Hoci nesneží, fúka ľadový vietor a tma padá na mesto ako ťažká mokrá prikrývka.

„Mama, už nevládzem!“

„Ešte kúsoček, Miša...“

Niekoľkopouloschodové domy pôsobia v sivom šere ako čierne bloky. Kde-tu vidieť osvetlené okná, lampu nad vchodom. Svetlana sa len nejasne rozpamätáva na cestu, čo nesúvisí len s tmou, ale aj s tým, že naposledy tadiaľ šla pred siedmimi rokmi. Vchod

ich domu spozná podľa hrdzavej železnej mreže, ktorú na noc zabezpečujú reťazou.

„Už sme tu, Miša.“

Napísala matke list a uviedla aj približný čas príchodu, isto ju budú čakať. V slabom svite pouličnej lampy hľadá zvonček. Je na ňom meno jej otca, Pjotr Kovalev. Dojme ju to, štítok je rovnaký ako v jej detstve. Akoby zastal čas.

Musí viac ráz zazvoniť, kým niekto zíde dolu a odomkne železnú mrežu. V šerej chodbe spočiatku nespozná brata Borisa, zmenil sa, má širšie plecia, vlasy mu zredli, líca ovisli.

„Svetlana! Panebože! Prišla si. Pod' dnu... To je tvoj syn? Ako len vyrástol...“

Ešte skôr ako sa objímu, Svetlana cíti, že brat pil. Rýchlo ju od seba odtiahne a pozrie jej do tváre.

„Je z teba krásavica. Vtedy si vyzerala ako chudé kura...“

So smiechom vykročí, Mišu si nevšima. Ani ho nepozdravil. Svetlanu to zabolí. Miša je nemanželský syn, je to hanba, ale bola vojna, a okrem toho chlapec za to nemôže. V chodbe sa šíri pach ako kedysi, pripomína výpary z vlhkého šatstva, kapusty, kyslého mlieka a zápach záchodov na medziposchodiach. Svetlana ťahá Mišu za sebou, malý plače a nechce ísť ďalej.

Na poschodí pred vchodovými dvermi stojí čierno odetá zhrbená stará žena, riedke sivé vlasy má zopnuté. Svetlane chvíľu trvá, kým matku spozná.

„Mamička!“ šepne.

Matka s dcérou sa objímu, o tejto chvíli obe dlho snivali, ale je to celkom iné, ako si predstavovali, pretože ony už nie sú ako predtým. Svetlanina matka bola pred siedmimi rokmi energická činorodá žena – teraz je to starena poznačená pľúcnou chorobou. Svetlana sa z nesmelého chudého kuriatka s veľkými detskými očami zmenila na krásnu mladú ženu.

„Svetočka... moja malá... Vrátila si sa k svojej mame... Ach, aká radosť...“

„A toto je môj syn Miša. Má už šesť rokov, čoskoro pôjde do školy...“

Mama potľapká Mišu po líci. „Taký veľký chlapec... Môj vnuk... Pod' dnu, Miša...“

Byt pripadá Svetlane menší a stiesnenejší ako predtým. Je tam zlý vzduch, zrejme v zime málo vetrajú, aby udržali dnu teplo. Sú